

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE SOCIALE ȘI ALE EDUCAȚIEI

Cu titlul de manuscris
CZU: 159.923(043.2)

DONCENCO Igor

PARTICULARITĂȚILE ROBUSTEȚEI ȘI IDENTITĂȚII
PSIHOSOCIALE LA PERSOANE CU DIVERSE TIPURI DE
PERCEPȚIE A VENITURILOR

REZUMAT

Specialitatea: 511.01 – Psihologie generală

Autor:

Doncenco Igor



Conducător științific:

Anțîbîr Ludmila, doctor habilitat în
psihologie, doctor în biologie,
conferențiar universitar



Comisia de îndrumare: **Tolstaia Svetlana**, doctor în psihologie,
conferențiar universitar
Bolea Zinaida, doctor în psihologie,
conferențiar universitar
Tarnovschi Ana, doctor în psihologie,
conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2022

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale Științe Sociale și ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova

Comisia de DOCTORAT:

1. Tolstaia Svetlana, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *președinte*

2. Anțibor Ludmila, doctor habilitat în psihologie, doctor în biologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *conducător științific*

3. Racu Iulia, doctor habilitat în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” – *referent oficial*

4. Caunenco Irina, doctor în psihologie, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Centrul de Etnologie al Institutului Patrimoniului Cultural, Ministerul culturii – *referent oficial*

5. Tarnoschi Ana, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *referent oficial*

6. Valachi Romica, asistent universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *secretar*

Susținerea va avea loc la data de 22 decembrie 2022, ora 10.00, în cadrul ședinței Comisiei de Doctorat, sala 507, blocul de studii nr. 3, Universitatea de Stat din Moldova, str. M.Kogălniceanu 65, MD-2012.

Teza de doctorat și rezumatul lucrării pot fi consultate în Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova; pe pagina web a Universității de Stat din Moldova (www.usm.md) și a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la data de 21 noiembrie 2022

Secretarul comisiei de doctorat

VALACHI Romica, asistent universitar



Conducător științific:

ANȚIBOR Ludmila, doctor habilitat în psihologie, doctor în biologie, conferențiar universitar



Autor:

DONCENCO Igor



© Doncenco Igor, 2022

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Tempoul de dezvoltare și schimbare a lumii moderne este în continuă creștere, iar acest fapt sporește cerințele față de cunoștințele și aptitudinile persoanei contemporane, de la începutul secolului XXI. Procesul de adaptare activă (adaptare și transadaptare) a unui individ la condițiile moderne de viață solicită din ce în ce mai multe eforturi din partea acestuia, iar incapacitatea de a crește constant tempoul poate afecta negativ sănătatea psihică și fizică a individului. În astfel de condiții, persoana are nevoie de stabilitate psihică. Adaptarea socială, formarea identității psihosociale, formarea personalității și autodezvoltarea ulterioară a acesteia sunt determinate atât de condițiile interne, cât și de cele externe. Una dintre importante caracteristici psihice interne ale persoanei este robustețea. Robustețea este o puternică resursă ce permite persoanei să poată face față condițiilor de mediu în schimbare.

Latura subiectivă a percepției veniturilor poate influența gândurile și acțiunile unei persoane anumite, indiferent de situația reală. Discuțiile referitoare la mărimea salariului și la bani în general țin de subiectele culturale generale care sunt considerate a fi tabu. Adesea subiectele interzise sunt importante și apropiate persoanelor. Acest subiect poate crea rezistență: de exemplu, în spatele unei reticențe demonstrative de a sublinia diferențele de statut social, oamenii își pot ascunde susceptibilitatea acută față de aceste diferențe. Este indecent să întrebi despre mărimea salariului colegilor, să te lauzi cu nivelul veniturilor tale, să te plângi de lipsa banilor sau să „numeri” banii altora.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

La ora actuală există un număr redus de lucrări științifice ce analizează nivelul inegalității veniturilor între anumite grupuri, de exemplu, în funcție de studii, angajare profesională, poziție etc. [19]. Din punct de vedere psihologic, percepția veniturilor afectează imaginea „Eului” unei persoane, identitatea sa, imaginea lumii și locul său în ea, iar modul în care o persoană face față situațiilor dificile de viață reflectă în mod direct nivelul său de robustețe. La nivelul științei mondiale, psihologii s-au alăturat studiului acestei problematici aproximativ cu o jumătate de secol în urmă. Astăzi, în cadrul forumurilor economice mondiale, sunt exprimați nu doar indicatorii economici seci, ci și relația acestora cu componenta socială și psihologică a populației.

Un șir de studii efectuate indică faptul că bunăstarea individului, stima de sine și satisfacția de viață sunt strâns legate de venitul financiar, sănătate, timpul liber și alți factori. Confruntându-se cu diverse dificultăți financiare și non-financiare, persoana încearcă să se adapteze sau să le depășească. Altfel spus, în contextul nemulțumirii față de veniturile sale, persoană decide pentru sine: fie să se împace cu situația financiară existentă, fie o astfel de situație poate deveni un stimulent pentru a se dezvolta. Robustețea poate fi una dintre caracteristicile prin care se descrie adaptarea sau depășirea problemelor de către o persoană, iar identitatea îndeplinește o funcție integratoare, transformând experiența și cunoștințele individului în Eul său, protejându-l de influențele externe ale mediului și pregătindu-l pentru pericole. E.Erickson definește identitatea ca unitatea dintre individual și social, concentrându-se anume pe aspectul ei social.

Situația identificată conturează **problema cercetării** care constă în necesitatea studierii caracteristicilor robusteței și identității psihosociale la persoane cu diferite tipuri de percepție a venitului. Astfel, drept rezultat al determinării integrității

identității și nivelului de robustețe, putem detecta și preveni efectul distructiv al percepției inegalității veniturilor, contribuind în special la dezvoltarea acestor caracteristici psihologice. O persoană cu o identitate holistică și un nivel ridicat al robusteții poate percepe și răspunde în mod adecvat la o inegalitate extrem de ridicată a veniturilor, ținând cont de schimbarea condițiilor de muncă, a modului de câștig etc. Pentru a ține cont de toți acești factori, o persoană trebuie să dezvolte și să formeze unele aspecte psihosociale legate, în special, de relații de afaceri (muncă, putere, situație financiară), intrapersonale (lumea interioară, sănătate, egoism, libertate), relații interpersonale și interacțiune cu lumea exterioară (familie, societate, altruism).

Obiectul cercetării vizează robustețea, identitatea psihosocială a personalității și tipurile de percepere a veniturilor.

Scopul cercetării constă în studierea particularităților de manifestare a robusteții, identității psihosociale a personalității și relația lor cu tipurile de percepție a veniturilor.

Pornind de la obiectul și scopul cercetării am formulat următoarele **ipoteze**:

1. Există diferențe dintre persoanele cu diferite tipuri de percepție a veniturilor în funcție de formarea identității psihosociale a individului și de nivelul de robustețe.
2. Există diferențe de gen, vârstă și profesionale în tipurile de percepție a veniturilor.
3. Metodele de consiliere psihologică vor contribui la creșterea nivelului de robustețe, la întărirea și redimensionarea identității individului și va permite perceperea mai adecvată a veniturilor.

Pentru atingerea scopului ne-am propus următoarele **obiective**:

1. Analiza aspectelor teoretice privind interdependența robusteții, identității psihosociale a personalității și percepției veniturilor.
2. Elaborarea instrumentelor metodologice pentru studierea tipurilor de percepție a veniturilor.
3. Identificarea montajelor psihosociale ale personalității în sfera motivațională și a tipurilor de percepție a venitului.
4. Efectuarea analizei comparative a tipurilor de percepție a veniturilor în funcție de vârstă, gen, nivelul veniturilor și starea civilă.
5. Identificarea nivelului de robustețe și formare a identității psihosociale a personalității și a legăturii cu tipurile de percepție a veniturilor.
6. Analiza predictorilor psihologici ai tipului de percepție a venitului și studierea relației acestora cu robustețea și nivelul de identitate personală și socială.
7. Elaborarea, implementarea și evaluarea eficienței unui program de consiliere psihologică în vederea creșterii robusteții și formării identității psihosociale a personalității pentru a percepe mai adecvat veniturile.

Reperere epistemologică ale cercetării. Cercetarea a fost realizată în baza următoarelor concepte: teoria dezvoltării psihosociale după E.Erickson [31], conform căreia individul se percepe inseparabil de mediul său cultural și social; abordările ce vizează studiul identității la general (S.Freud, K.Jaspers, W.James [13], K.Jung, E.Abes și S.Jones, E. Солдатов, Л. Выготский [12], А. Урбанович [28]), precum și cele ce vizează studiul aspectului social al identității (E.Giddens, I.Hoffman, H.Tajfel [35], J.Turner, А.В. Микляева și П.В. Румянцева [23]), în țara noastră, identitatea personalității a fost cercetată de R.Bunescu-Chilimciuc [2], С. Толстая [27], М.Şleahitişchi, E.Roşcan, А.Очеретні [4] и др.; concepte generale ale robusteții (Д.А. Леонтьев, Е.И. Рассказова [21], S.Maddi [34], Л.А. Александрова,

C.A. Богомаз, Т.В. Наливайко [24]); reperele conceptuale ale abordărilor umaniste și existențiale în studiului personalității (V.Frankl, E.Fromm [30], Д.А. Леонтьев).

Metodologia cercetării științifice. În vederea studierii particularităților de manifestare a robusteții, identității psihosociale a personalității și tipurilor de percepție a venitului, au fost utilizate următoarele metode: *teoretice*: analiza și sinteza surselor științifice, sinteza materialului științific, metode comparative și descriptive, metoda ipotetico-deductivă de cercetare și interpretare a rezultatelor; *empirice*: chestionarul elaborat de către autor pentru analiza calitativă a tipului de percepție a venitului; *Chestionarul de determinare a robusteții* adaptat în limba rusă de Д.А. Леонтьев și Е.И. Рассказова (în baza Hardiness Survey după S.Maddi); *Testul de evaluare a montajelor psihosociale ale personalității în sfera motivațională* după О.Ф. Потемкина; *Testul de evaluare a identității personale și sociale* (ЛИСИ) după А.А. Урбанович; *Testul de evaluare a identității egoului* după Е.Л. Солдатова și interviul de cercetare; *statistico-matematice de prelucrare a datelor*: coeficientului de corelație Bravais-Pearson, testul t-Student, analiza de varianță ANOVA).

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării. Studiul realizat reprezintă o cercetare complexă a particularităților de manifestare a robusteții, a identității psihosociale a personalității și relația lor cu tipurile de percepție a veniturilor. Noutatea cercetării constă în elaborarea unor criterii de analiză a problemei percepției veniturilor, în special, prin intermediul fenomenelor psihologice ale robusteții și identității psihosociale. A fost elaborat un model și au fost dezvoltate metode de studiere a problemei percepției veniturilor, fiind analizați factori de influență asupra procesului de percepere a veniturilor precum identitatea psihosocială a personalității și robustețea. Au fost identificate și descrise diferite tipuri de percepție a veniturilor. A fost elaborat un program de consiliere psihologică care cuprinde tehnici și recomandări pentru optimizarea capacităților de conștientizare a propriei identități, creșterea robusteții, și ca urmare, formarea unei atitudini mai adecvate față de problema „banilor” și percepția veniturilor.

Problema științifică importantă soluționată. Rezultatele obținute, care contribuie la soluționarea problemei importante de cercetare în această lucrare privind modul în care percepția veniturilor este legată cu robustețea și identitatea socio-psihologică, constau în fundamentarea procesului de percepere a veniturilor din punct de vedere științific și metodologic. Aceasta a contribuit la dezvoltarea unui model teoretic și experimental pentru studierea percepției veniturilor, elucidând interferențele dintre fenomenele robusteții și identității psihosociale a personalității cu tipurile de percepție a venitului și a făcut posibilă determinarea eficienței programului de consiliere care include activități de psihoprofilaxie și psihocorecție pentru creșterea robusteții, optimizarea capacităților de autocunoaștere, conștientizarea propriei identități și formarea unei atitudini mai adecvate față de sine, identitatea sa și, ca rezultat, o percepție mai adecvată a veniturilor.

Rezultate științifice principale înaintate spre susținere:

1. Percepția veniturilor afectează starea psihologică a persoanei. Subiecții cu tipul de percepție „banii ca valoare principală” au un nivel al robusteții mai redus în comparație cu celelalte două tipuri de percepție a venitului („banii nu sunt principalul lucru”, „banii ca stimulent”). O atitudine realistă față de venitul personal, nu reduce potențialul energetic al persoanei prin confruntarea cu emoțiile negative, ci permite acestuia să-și orienteze atenția și energia într-o direcție mai productivă.

2. Nivelul de robustețe este una dintre caracteristicile esențiale ale adaptabilității unei persoane și poate influența tipul de percepție a „banilor” și problema veniturilor. Persoanele cu percepția „banii ca valoare principală” au un nivel mai scăzut al robusteței în comparație cu subiecții care percep „banii ca un stimulent”. Atât veniturile financiare cât și anumite atitudini față de bani pot afecta nivelul general de viață al persoanei, activitatea sa socială și motivația muncii.

3. Identitatea este o caracteristică a maturității și formării personalității și poate influența tipul de percepție a venitului. Formarea identității psihosociale la subiecții cu tipul de percepție a venitului „banii ca stimulent” și „banii nu sunt principalul lucru” este aproximativ la fel de pronunțată comparativ cu subiecții ce au tipul de percepție a venitului „banii ca principalul lucru”. Atitudinea față de „bani ca stimulent” reflectă poziția de autosuficiență a persoanei.

4. Vârsta, genul și diferențele ocupaționale influențează tipul de percepție a venitului. Bărbații percep în mod preponderent banii „ca un stimulent”. Pentru femei este caracteristic să perceapă că „banii nu sunt principalul lucru”. O persoană angajată se va raporta la bani mai degrabă „ca un stimulent”, în timp ce șomerilor le este caracteristică percepția banilor ca fiind o valoare „nu principală”. Tinerii percep banii „ca un stimulent”, la fel ca subiecții din grupul de vârstă mijlocie.

Semnificația teoretică a cercetării. Rezultatele cercetării și concluziile teoretice completează viziunile teoretice cu privire la robustețe, identitatea psihosocială și tipurile de percepție a veniturilor. Au fost analizate teoriile psihologice asupra robusteței și identității în contextul percepției veniturilor. A fost identificată și interpretată relația dintre identitatea psihosocială, robustețe și tipurile de percepție a veniturilor. Au fost elaborate modelele teoretice ale percepției inegalității veniturilor, conceptul general al raportului robusteței, identității psihosociale, și tipurilor de percepție a veniturilor în „structura imaginii Eului”. Au fost evidențiate și descrise trei tipuri de percepție a veniturilor și a fost prezentat modelul teoretic al complexității acestora. A fost elaborat chestionarul și interviul de cercetare, au fost selectate metodele de analiză a predictorilor psihologici ai percepției veniturilor.

Valoarea aplicativă rezidă în elaborarea recomandărilor și utilizarea rezultatelor studiului de către psihologi în activitatea de consiliere individuală a clienților cu probleme ce reflectă robustețea și identitatea psihosocială. Rezultatele obținute pot fi folosite pentru o mai bună înțelegere și consolidare a identității personale, creșterea rezistenței la stres și a capacității de a face față situațiilor dificile de viață. Materialul empiric obținut poate fi inclus în conținutul disciplinelor academice universitare și școlare în vederea formării identității psihosociale, a capacității de a face față situațiilor dificile de viață și a culturii economice a tinerilor contemporani.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute au fost discutate și aprobate în cadrul Departamentului Psihologie al Universității de Stat din Moldova. Aspecte importante ale studiului au fost prezentate și aprobate în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare” (Chișinău, 9-10 noiembrie 2017 [15], 30 noiembrie 2018 [14]; 3 decembrie 2021 [1]); Conferința internațională practico-științifică «Современная психология и педагогика: проблемы и решения» (Rusia, or. Novosibirsk, 19 iunie 2019 [17]); Conferința internațională practico-științifică «Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования» (Rusia, or. Moscova, 01 mai 2020 [8]).

Volumul și structura tezei. Lucrarea constă din adnotare în limbile română, engleză și rusă, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia lucrărilor științifice (190 titluri), 8 anexe, 24 figuri și 32 tabele. Volumul tezei este de 145 (text de bază). Rezultatele cercetării sunt publicate în 10 articole științifice.

Cuvinte-cheie: robustețe, identitate psihosocială, identitatea personalității, sfera motivației, tipul de percepției a veniturilor.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea temei de cercetare, este expusă și fundamentată baza conceptuală și metodologică a cercetării, sunt formulate scopul și obiectivele cercetării, este enunțată problema științifică importantă soluționată, sunt relevate noutatea și originalitatea științifică ale rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării.

În Capitolul 1, **Fundamente conceptuale în studiul robusteței, identității psihosociale a personalității și percepției veniturilor**, sunt expuse abordările teoretice prind problema robusteței, identității psihosociale a personalității și este prezentată analiza psihosocială a problemei percepției veniturilor. Este efectuată o trecere în revistă a literaturii de specialitate privind particularitățile robusteței, identității psihosociale a personalității și percepției veniturilor. Este efectuată sinteza studiilor ce reflectă problematica conceptelor abordate din perspectiva cercetătorilor autohtoni și străini cu referire la cele mai semnificative studii din domeniu. De asemenea, în acest capitol sunt analizate abordările contemporane ce vizează studiului particularităților robusteței, identității psihosociale a personalității și percepției veniturilor. Este descrisă baza teoretică a acestor concepte și sunt înaintate ipotezele cu privire la interdependența lor.

Termenul de robustețe (hardiness), introdus de Salvatore Maddi, presupune rezistența psihologică a persoanei și capacitatea acesteia de a depăși cu succes diverse dificultăți ale vieții [34]. Literalmente, „hardiness” înseamnă „putere, rezistență”. Conceptul de robustețe este definit de Д.А. Леонтьев ca o caracteristică integratoare a personalității responsabilă de succesul în depășirea dificultăților vieții [21]. Noi vom aborda robustețea ca vitalitate psihologică și eficacitate extinsă a persoanei, care este, de asemenea, un indicator al sănătății sale mintale. S.Maddi identifică trei caracteristici importante ale robusteței: angajarea în procesul vieții, controlul și asumarea riscurilor. Setul de convingeri al subiectului ce converg către robustețe se exprimă printr-un nivel crescut al imaginii de sine, în capacitatea de a-și regla eficient comportamentul în situații critice, în conștientizarea că persoana însăși poate fi creatorul realizărilor sale și succesului așteptat [34].

Robustețea este legată, de asemenea, și de capacitatea de adaptare, supraviețuire, de stabilitatea personalității și de un anumit „stil de viață orientat spre păstrarea aspectelor morale și spirituale, spre căutarea sensul unic al interacțiunii proprii cu lumea înconjurătoare” [29]. Activitatea de căutare este o formă de comportament determinată biologic în condiții de incertitudine, atunci când persoana nu are capacitatea de a prezice cu certitudine absolute rezultatele activității sale (dacă vor avea succes sau nu) [26]. Autorii B.C. Потенберг și B.B. Аршавский înaintează conceptul de activitate de căutare, concept dezvoltat în ultimii 30-40 de ani. În același timp, persoana este capabilă să evalueze în mod adecvat fiecare rezultat intermediar în direcția către obiectivul final și, în consecință, să-și schimbe comportamentul.

Incertitudinea și imprevizibilitatea rezultatului final conferă comportamentului trăsăturile unei căutări, în timp ce încrederea deplină în rezultatul final face ca comportamentul să fie automat și stereotip, lipsit de „căutare”. Robustețea este legată de dezvoltarea unei noi filozofii de viață într-o situație dificilă și cu numeroase modalități de a depăși incertitudinea [29], cu toate că robustețea se manifestă în diferite moduri și depinde de o serie de caracteristici psihologice individuale și de modalitatea în care persoana interacționează cu mediul înconjurător [14].

În studiul nostru, robustețea, ca o caracteristică a personalității, îi este rezervat un loc aparte: datorită acesteia, persoana depășește situațiile dificile de viață. Nivelul veniturilor în unele cazuri poate afecta situația de viață a persoanei, fapt care ne permite să presupunem că persoanele cu un nivel scăzut al veniturilor pot întâmpina diferite probleme și dificultăți psihologice. Interesant este faptul că, în unele cazuri robustețea persoanelor crește și ele reușesc să facă față dificultăților existente, în timp ce alte persoane, aflate într-o situație similară, renunță. Am studiat modalitățile de manifestare a robusteții în funcție de tipurile de percepție a venitului din perspectiva abordării subiectiv-acționale.

Importanța nivelului socio-psihologic în structura robusteții este mare, deoarece în acest caz, robustețea este legată de organizarea propriilor activități și a stilului vieții, prin intermediul asimilării abilităților sociale, modelelor de comportament optime, a dezvoltării unor strategii eficiente de gândire, de gestionare a stresului și a metodelor de auto-reglare. [17, 24]. Manifestarea acestor factori poate fi observată în stilul și calitatea vieții persoanei [3, 5, 6].

Personalitatea este socială prin esența sa și individuală prin modul de existență [22]. Л.С. Выготский menționează că „o persoană devine pentru sine ceea ce este în sine, prin ceea ce reprezintă pentru alții” [12]. Prin urmare, există două aspecte ale identității - personală și socială. Conform autoarei Н.В. Антонова, în plan ontogenetic, identitatea personală este secundară identității sociale [7]. Această teorie pornește de la faptul că identitatea este un fenomen social la origine și se formează ca urmare a interacțiunii cu alte persoane. În consecință, dacă mediul social al unei persoane se schimbă, atunci și identitatea sa suferă modificări.

Identitatea joacă un rol important pentru personalitate. Datorită identității, se realizează o funcție integratoare, care ia naștere prin transformarea cunoștințelor și experienței unei persoane în egoul său. Imaginea „Eului” este nucleul structurii personalității, iar pe baza imaginii „Eului” se formează identitatea. E. Erickson descrie identitatea ca fiind „continuitatea internă și unitatea personalității, existentă în contextul dezvoltării continue a individului, care îndeplinește funcții adaptative” [31]. Caracteristicile identității sunt: autodeterminarea, maturitatea, integritatea, semnificarea. Identitatea socială apare în baza conștientizării apartenenței persoanei la diferite grupuri sociale în care este inclusă pe parcursul vieții sale [7]. А.Н. Елизаров definește identitatea ca o structură dinamică complexă care se formează și se dezvoltă de-a lungul vieții unei persoane [18]. Componenta principală a identității, potrivit lui А.Н. Елизаров, este „autodeterminarea”, adică luarea independentă a deciziilor cu privire la sine, viața și valorile proprii, iar căutarea și alegerea personală duc la formarea constructivă a identității psihologice. Identitatea personală și socială se completează reciproc.

Diverse procese sociale și istorice din trecut influențează asupra percepției propriilor venituri în lumea modernă, iar inegalitatea veniturilor este un rezultat care reflectă valoarea anumitor activități umane. Valoarea banilor și particularitatea lor

economică și simbolică se formează treptat, începând cu mediul apropiat, devenind tot mai complexă pe măsură ce persoana este inclusă în diverse relații economice. O.Я. Валеvски definește percepția ca o reflectare a informațiilor despre lumea înconjurătoare (materială și spirituală), refractată prin conștiința și subconștientul individului [11]. Percepția este un aspect important în elaborarea și extinderea imaginii despre lume a persoanei. „Percepem lumea din jurul nostru sub influența factorilor externi și a montajelor interne, care sunt în mare parte formate de mediul, atât natural, cât și social” [11]. Oamenii percep conceptul de „venit” în mod diferit. Aceasta depinde de o serie de variabile: culturale, economice, sociale și psihologice. În percepția veniturilor, activitatea cognitivă a persoanei și realitatea înconjurătoare sunt conectate. Vorbind despre percepția veniturilor, ne referim la evaluarea subiectivă a diferențierii veniturilor unui anumit grup de persoane. O astfel de evaluare presupune compararea veniturilor pe baza diverselor criterii subiective ale individului.

După cum vedem în Figura 1, aspectele cercetate de noi fac parte din imaginea „Eului”, prin care se analizează și se evaluează problema „percepției veniturilor”, care ulterior se poate manifesta în comportamentul uman [9].

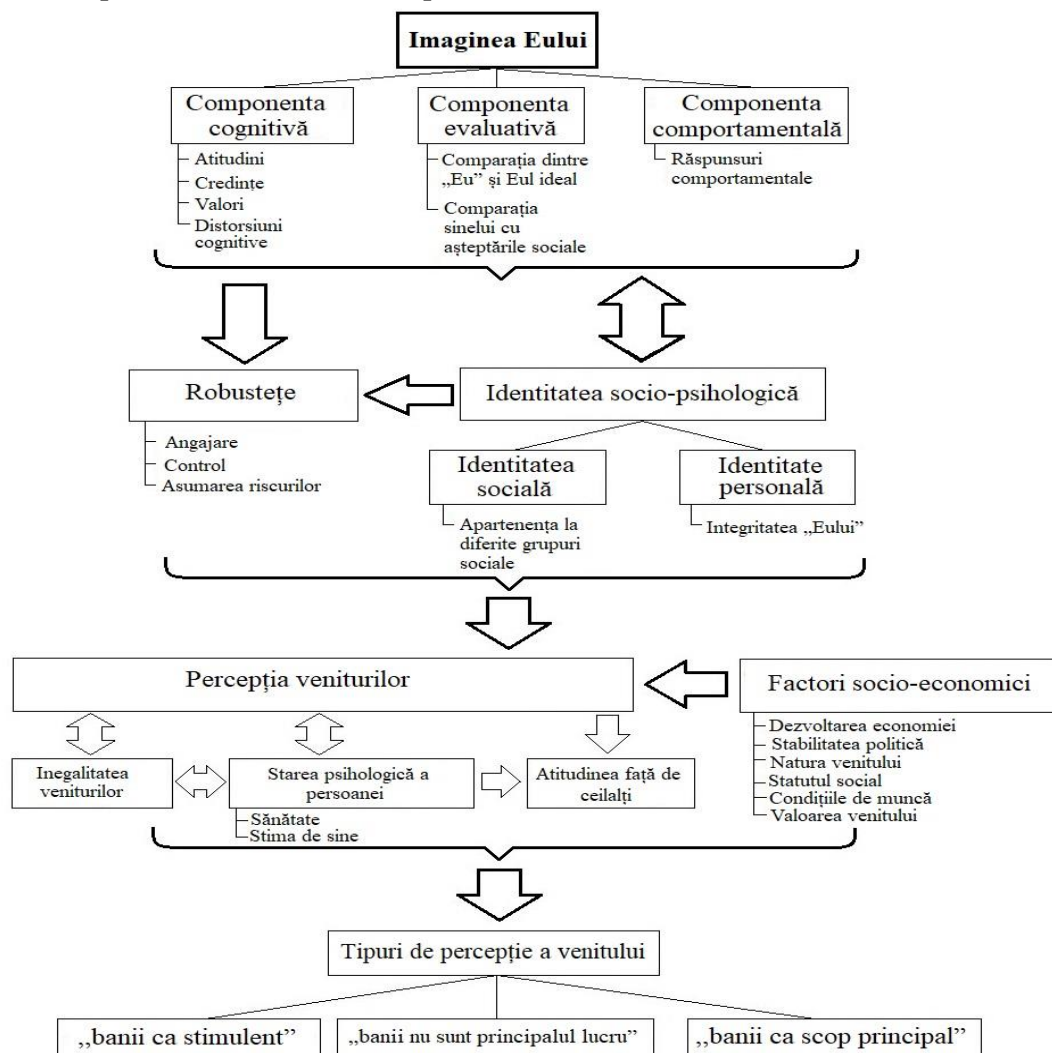


Figura 1. Modelul general al percepției venitului în structura imaginii „Eului”

Luând în considerare problema identității în cadrul percepției inegalității veniturilor, aspectele sociale se conturează în prim plan [15, 16], de exemplu, compararea cu ceilalți (după diverse criterii: vârsta; angajare profesională; salariu

„mediu pe țară”, salariul propriu-zis; salariul mediu al profesiei) și cu propriul „Eu” ideal (Fig. 2).

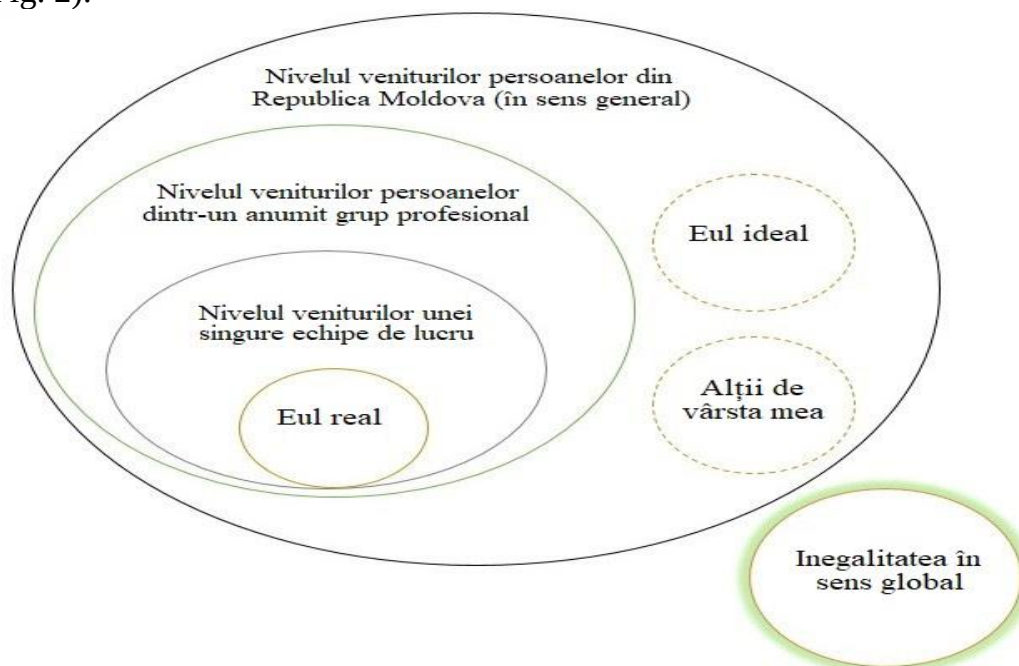


Figura 2. Identitatea în cadrul percepției veniturilor

Potrivit lui W.James [13], imaginea „Eului” este mai complexă decât identitatea în sine, este sursa tuturor proceselor psihicului nostru, este cea care reflectă și filtrează cunoștințele și experiența de viață a individului. În sens larg, imaginea „Eului” este suma tuturor elementelor pe care persoană le consideră a fi ale sale: corpul fizic, aspectele materiale (venit, proprietate etc.), psihologice (lumea interioară a persoanei, ideile, motivele etc.), sociale (familie, prieteni, colegi etc.), activitatea (muncă, hobby-uri etc.), etc. Percepția este un proces complex legat de trăsăturile cognitive, imaginea „Eului” și imaginea despre lume. Se poate observa că percepția veniturilor (atât ale propriei persoane, cât și ale altor persoane) se realizează prin multe filtre, credințe și idei despre sine și despre lume, motiv pentru care rezultatul unei astfel de comparații poate fi trăită de către persoană în mod foarte serios și poate avea diverse efecte psihologice. Percepția veniturilor este strâns legată de identitatea persoanei și joacă un rol important în determinarea viziunii asupra lumii, a direcției vieții și a sferei valorilor acesteia.

S.Freud a evidențiat faptul conform căruia contradicția dintre „Eul real” și „Eul ideal” este sursa dezvoltării personalității. L.Festinger descrie teoria „comparației sociale”, conform căreia oamenii tind să se compare pe sine, trăsăturile de personalitate, calitățile și capacitățile sale personale cu cele ale altor oameni. Acest lucru vizează și compararea propriei persoane și a oportunităților realizate cu alte persoane, în special, în termeni materiali, exprimate la nivelul venitului.

Robustețea, formarea identității psihosociale și satisfacția legată de venitul propriu se pot manifesta la nivel înalt indiferent de nivelul venitului real, și anume atunci când „nevoile de bază” ale persoane sunt satisfăcute și însuși persoana consideră că se află la locul și la timpul potrivit [32]. În urma analizei problemei percepției veniturilor din diverse perspective, am presupus că există diferite tipuri de percepție a banilor. În a doua parte a studiului, această asumție teoretică a fost confirmată empiric. De asemenea, ne-am propus să studiem ce fenomene psihologice pot influența procesul de percepție a venitului.

În Capitolul 2 *Studiul empiric al robusteții și formării identității psihosociale a personalității în situația diferitor tipuri de percepție a venitului* sunt prezentate scopul, obiectivele și etapele experimentului de constatare. Sunt descrise metodele utilizate, sunt reflectate rezultatele obținute în cursul experimentului de constatare, este efectuată analiza acestora, în baza cărora au fost formulate un șir de concluzii. Scopul experimentului de constatare rezidă în analiza comparativă a robusteții, a identității psihosociale a personalității și a tipurilor de percepție a veniturilor. În cadrul demersului de constatare a fost formulată următoarea *ipoteză generală* potrivit căreia există diferențe dintre persoanele cu diferite tipuri de percepție a veniturilor în funcție de formarea identității psihosociale a personalității și nivelului de robustețe și, de asemenea, există diferențe de gen, vârstă și profesionale la subiecții cu diferite tipuri de percepție a veniturilor.

Prezentăm în continuare rezultatele experimentului de constatare. S-a constatat că persoanele cu diferite tipuri de percepție a veniturilor diferă prin robustețea sa și prin formarea identității psihosociale a personalității. Figura 3 reflectă distribuția numărului total de subiecți după criteriul de gen, în funcție de tipurile de percepție a venitului. Menționăm că din 211 de subiecți, majoritatea bărbaților (72 din 114 - 63% din totalul subiecților de gen masculin) percep banii „ca un stimulent”, iar pentru femei (67 din 97 - 69% din totalul subiecților de gen feminin) este mai caracteristică atitudinea „banii nu sunt principalul lucru”.

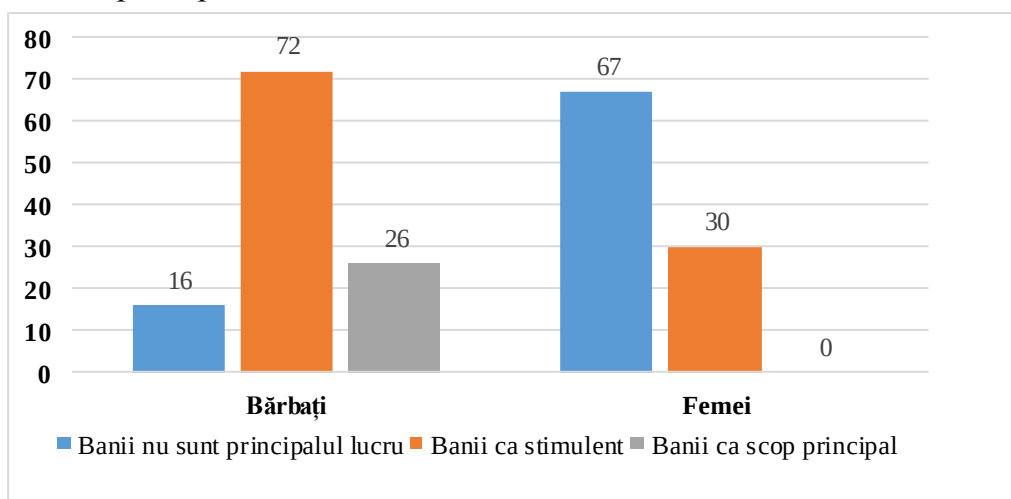


Figura 3. Rezultatele diferențelor de gen în funcție de percepția veniturilor

Rezultatele obținute pot fi explicate prin faptul că femeile sunt în mod tradițional mai orientate către familie și „sfera casnică” (relațiile interpersonale și latura emoțională a comunicării), iar bărbații – către „muncă” (activitate obiectivă) [9].

Caracteristicile psihofiziologice ale bărbaților în conștiința colectivă se manifestă prin agresivitate, dominație, competitivitate și activitate, iar femeile se manifestă prin empatie, modestie, reverie și emotivitate [20]. Imaginea masculină „tipică” este asociată cu lupta și dobândirea resurselor (în acest caz, banii), în timp ce imaginea feminină este asociată cu dragostea și crearea confortului casnic. Prin urmare, presupunem că tipul de percepție a banilor ca stimulent este mai specific pentru bărbați, în timp ce pentru femei „banii nu sunt principalul lucru”. Menționăm, de asemenea, că, aparent, femeile sunt mai puțin predispuse de a percepe banii „ca valoare principală”, din nou datorită, cel puțin, aspectului sociocultural.

Potrivit valorilor medii obținute pentru variabila robustețe (vezi Fig. 4), afirmăm că nivelul general de robustețe la persoanele cu tipul de percepție „banii ca stimulent” este mai înalt decât la celelalte două categorii.

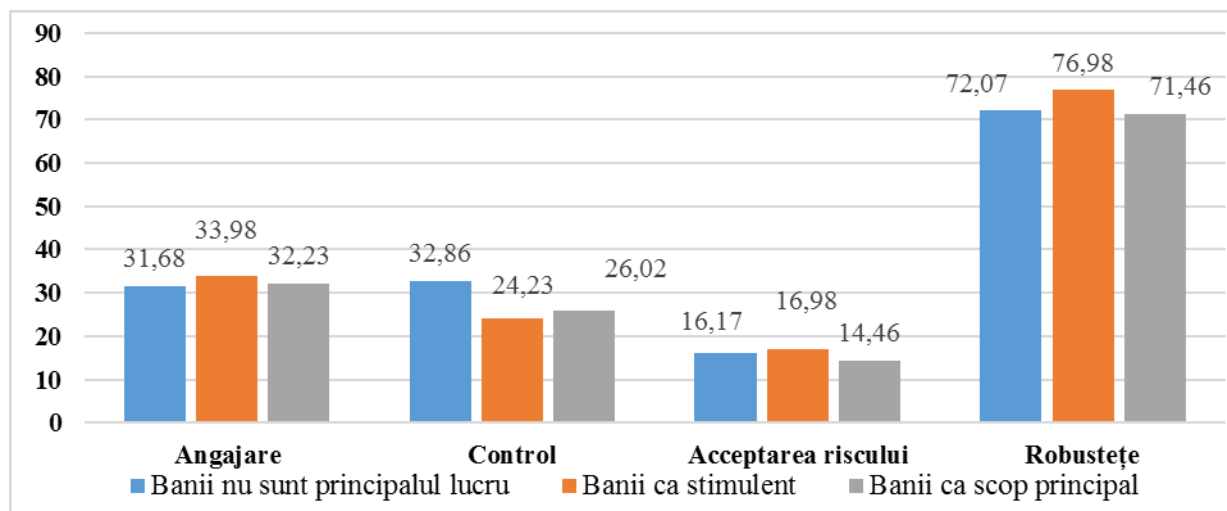


Figura 4. Valorile medii ale robusteței în funcție de tipurile de percepție a venitului

Potrivit valorilor medii obținute pentru variabila robustețe (vezi Fig. 4), afirmăm că nivelul general de robustețe la persoanele cu tipul de percepție „banii ca stimulent” este mai înalt decât la celelalte două categorii. Conform analizei de varianță ANOVA ce reflectă diferențele intergrupale pentru robustețe în funcție de tipul de percepție a venitului, putem afirma că există diferențe de manifestare a robusteței la persoanele cu diferite tipuri de percepție a veniturilor ($F=6,98$; $p=0,001$).

La subiecții cu tipul de percepție a veniturilor „banii nu sunt principalul lucru” atestăm valori înalte la scala identității sociale (vezi Fig. 5), în special: familie ($m=10,71$), persoanele din jur ($m=9,71$), viitor ($m=9,14$) și societate ($m=7,34$).

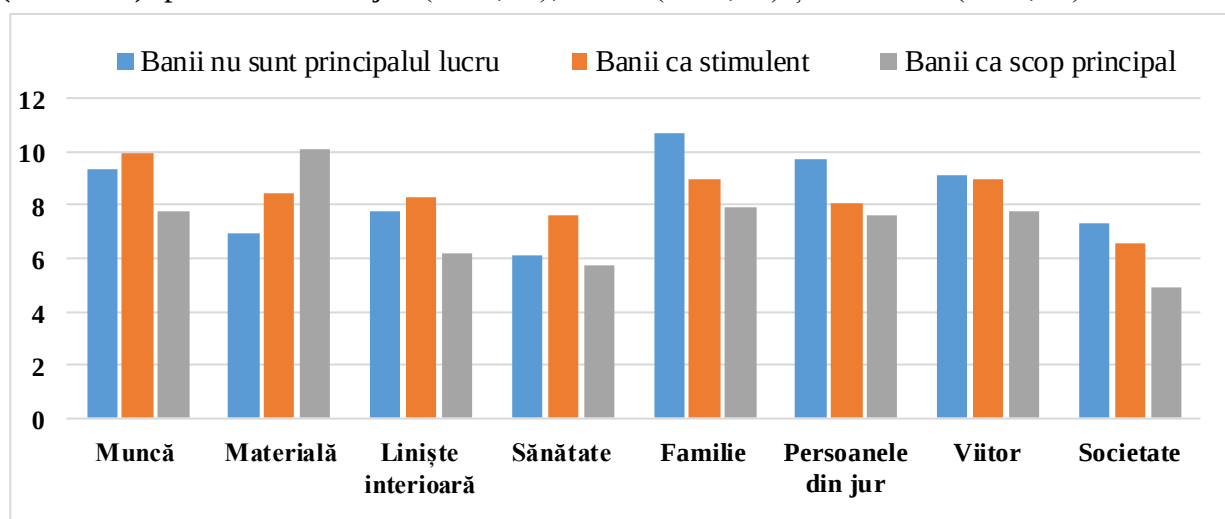


Figura 5. Valorile medii pentru scala formării identității psihosociale a personalității și tipurile de percepție a venitului

În cazul subiecților cu percepția venitului de tip „banii ca stimulent”, sunt atestare valori medii mai înalte pentru următoarele scale: muncă ($m=9,96$), liniște interioară ($m=8,27$) și sănătate ($m=7,65$). Presupunem că aceste rezultate se datorează

faptului că, pentru subiecții cu acest tip de percepție a venitului, nu numai câștigurile sunt importante, ci și munca în sine, modalitatea de câștig. Munca poate fi considerată și ca o modalitate de auto-realizare personală în realizarea căreia sunt implicate aspecte importante ale lumii interne. Astfel, de-a lungul timpului munca lasă o amprentă profesională asupra persoanei, fiind necesară și importantă coordonarea aspectelor interne și externe [10]. Există contradicții între componentele personale și sociale ale identității, dar realizarea unui echilibru între acestea, conform unui șir de autori [23, 27, 28], indică dezvoltarea cu succes a individului.

Rezultatele obținute indică faptul că pentru scala „materială” cele mai mari scoruri medii ($m=10,07$) au fost obținute de către subiecții cu tipul de percepție a venitului „banii ca valoare principală”. Rezultatele obținute sugerează faptul că, fiind preocupați doar de nivelul veniturilor personale, acești subiecți au tendința de a sacrifica totul: sănătatea, mediul, familia, lumea interioară, sunt gata să lucreze într-un loc de muncă plictisitor, neinteresant dacă acesta aduce cât mai mulți bani.

În cazul diferențelor de gen ale percepției, se poate observa că majoritatea subiecților de gen masculin percep banii „ca un stimulent”, în timp ce subiecților de gen feminin le este caracteristic tipul de percepție „banii nu ca principalul lucru”. Rezultatele obținute indică, de asemenea, că subiecții de gen masculin, la care formarea identității „personale” este mai înaltă decât „socială”, percep banii „ca un stimulent”, și, în consecință, la subiecții de gen feminin, la care formarea identității „sociale” este mai înaltă decât „personală” este atestat tipul de percepție ca „banii nu sunt principalul lucru”.

Conform analizei de varianță ANOVA, s-a constatat că există diferențe semnificative între toate subgrupurile în funcție de tipurile de percepție a banilor atestate la toate scalele chestionarului de identitate personală și socială. În funcție de tipul de percepție a venitului, persoana este capabilă să-și realizeze potențialul personal în cadrul activității sale de muncă ($F=12,53$; $p<0,001$). Atitudinea față de bani afectează intensitatea motivației unei persoane de a-și realiza activitatea. Persoana intenționează să se dezvolte pe plan profesional, găsește un echilibru între material (venit), social (de exemplu, statutul, semnificația și necesitatea muncii) și personal (de exemplu, satisfacția morală din muncă), este conștient de posibilitățile și limitele bugetului său. Tipul de percepție a venitului influențează asupra imaginii reale a persoanei despre modul în care își poate îmbunătăți situația financiară ($F=53,82$; $p<0,001$), altfel spus, știe să-și gestioneze bugetul cu înțelepciune.

Percepția banilor ca stimulent sau ca valoare este influențată, de asemenea, și de capacitatea de a conștientiza și gestiona propriile stări și emoții ($F=9,67$; $p<0,001$). Acest fapt influențează dezvoltarea personală și modul de viață sănătos ($F=16,70$; $p<0,001$), precum și valorile familiale ($F=55,43$; $p<0,001$). Percepția banilor și atitudinea față de bani influențează nu doar dorința individului de a menține relații armonioase în familie, ci și manifestarea empatiei față de orice altă persoană ($F=19,68$; $p<0,001$), dorința acestuia de a aparține unui anumit grup social. Prin urmare, aceasta contribuie nu doar la menținerea relațiilor de prietenie și a nevoii pentru ele, ci și la realizarea scopurilor vieții persoanei. Astfel, aceasta din urmă, creează condiții favorabile procesului de planificare și sporește dorința de implementare a planurilor personale, precum și capacitatea de a-și analiza, reevalua și ajusta obiectivele ($F=7,15$; $p<0,001$). În cele din urmă, tipul de percepție și atitudine față de bani determină persoana să conștientizeze nu doar statutul său social, ci influențează și convingerea că activitatea și implicarea sa în viața publică sunt importante, determină persoana să

conștientizeze locul său în lume ($F=20,45$; $p < 0,001$). Este bine cunoscut faptul că motivația și nevoile sunt interdependente, în acest sens, în etapa următoare a studiului am realizat evaluarea montajelor psihosociale ale persoanei în sfera motivațională. În urma analizei efectuate asupra montajelor psihosociale ale persoanei, în funcție de tipurile de percepție a venitului, au fost identificate diferențe semnificative (vezi Fig. 5), conform tuturor scalelor chestionarului (О.Ф. Потёмкина) [25].

În special, tipul de percepție a venitului „bani ca valoare principală” se caracterizează prin scoruri ridicate la scalele „egoism”, „putere”, „bani”, au fost atestate cele mai mari scoruri, cu mici diferențe, la scalele „libertate” și „rezultat”. Răspunzând la întrebarea ce este mai important - altruismul sau egoismul, procesul sau rezultatul, evaluând importanța libertății sau puterii, conținutul muncii sau al banilor, persoana își descoperă nevoile existențiale, pe care E.Fromm le definește ca fiind nevoia de a stabili legături, nevoia de depășire, nevoia de rădăcini, nevoia de identitate, nevoia de a avea un sistem de credințe și nevoia de devotament [30].

În al doilea rând, în chestionarul elaborat de către noi, conceptul de „angajare” a fost prezentat ca activitate de muncă în trei domenii: munca în sectorul privat, munca în sectorul public și munca pe cont propriu (de exemplu, a avea propria mică afacere). Astfel, percepția banilor „ca valoare principală” la subiecții șomeri, în acest caz, se explică, pe de o parte, ca o atitudine față de procesul câștigării banilor ca fiind cel mai important fenomen în viața lor și, pe de altă parte, ca o nesatisfacere a nevoii materiale, ceea ce indică faptul că persoana se află la momentul actual în căutarea unui nou loc de muncă.

Subiecții cu tipul de percepție a banilor „ca valoare principală” vor avea mai multe șanse să fie angajați. Nefiind căsătorite, persoanele își pot permite să-și petreacă cea mai mare parte a timpului câștigând bani. Rezultatele de ultimă oră afirmă că vârsta căsătoriei a crescut, fapt care se datorează mai multor aspecte, considerăm că unul dintre motive poate fi nevoia de a acumula suficiente resurse financiare pentru a întemeia o familie [33].

În conformitate cu tipul de percepție a venitului „banii nu sunt principalul lucru”, cele mai mari valori au fost atestate la scalele „altruism” și „proces” (vezi Fig.6).

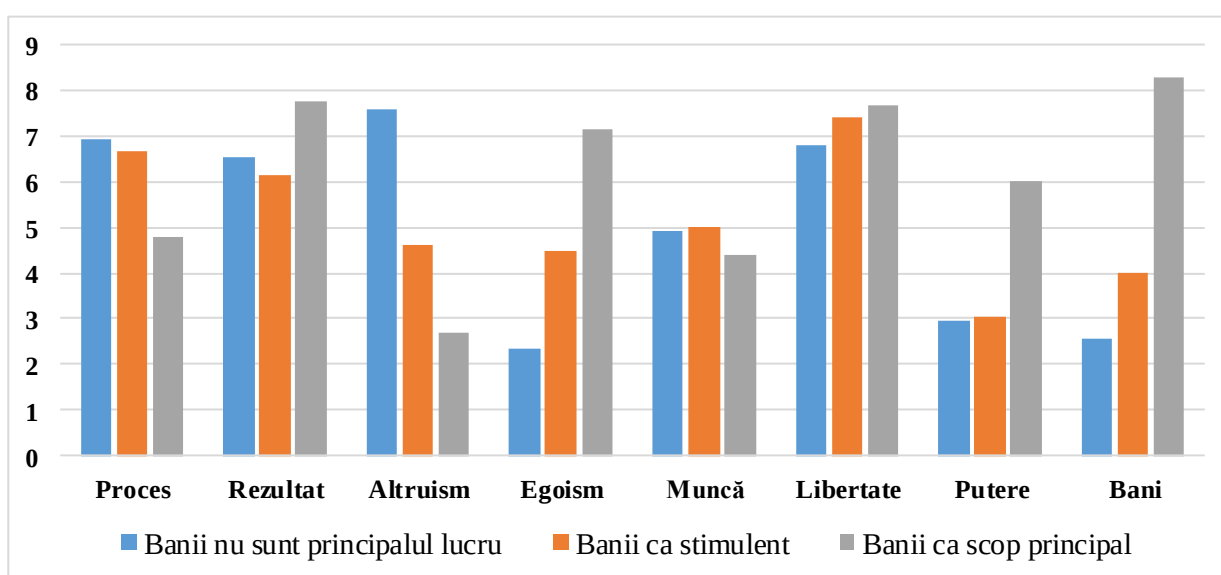


Figura 6. Valorile medii pentru scalele montajelor psihosociale ale personalității în funcție de tipurile de percepție a venitului

Adică, persoanele ce au tipul de percepție a venitului „banii nu sunt principalul lucru”, sunt mai concentrate pe procesul de îndeplinire a sarcinilor profesionale, acordă mai multă atenție detaliilor și efectuării anumitor acțiuni; sunt conduse de interesul față de activitate și se concentrează mai puțin pe obținerea de rezultate. Conform analizei de varianță ANOVA, s-a constatat că există diferențe semnificative pentru scalele: proces ($F=19,92$), rezultat ($F=9,29$), altruism ($F=99,03$), egoism ($F=119,56$), putere ($F=59,85$) și bani ($F=240,83$) la pragul de semnificație $p<0,001$, inclusiv pentru scala „libertate” ($F=6,29$; $p<0,01$), în funcție de tipul de percepție a venitului (a întregului eșantion), cu excepția scalei „muncă” ($F=0,90$; $p=0,408$). De asemenea, menționăm faptul că subiecții cu tipul de percepție a „venitului ca stimulent” au obținut valori corespunzătoare nivelului mediu pentru toate scalele montajelor psihosociale a personalității, ceea ce se datorează cel mai probabil echilibrului lor, în comparație cu celelalte două tipuri de percepție a venitului. Deci, de exemplu, subiecții cu un altruism ridicat ce au percepția că „banii nu sunt principalul lucru”, înregistrează valori scăzute pentru scala „egoismului”.

Aceste aspecte pot fi explicate prin faptul că persoana încearcă să mențină sau să îmbunătățească relațiile pe principiul „altruismului reciproc” (tu pentru mine, eu pentru tine), iar tematica „bani” este în mod clar secundară relațiilor umane. În cazul tipului de percepție a „banilor ca valoare principală”, se observă o imagine opusă – a câștiga bani devine motivul dominant, iar o astfel de persoană tinde să neglijeze menținerea sau crearea relațiilor sociale, de exemplu, plecând în străinătate pentru mai mulți bani și dedicând cea mai mare parte a timpului pentru această activitate.

Conform rezultatelor cercetării, s-a identificat o relație între nivelul de robustețe și formarea identității psihosociale a personalității (vezi Fig. 7).

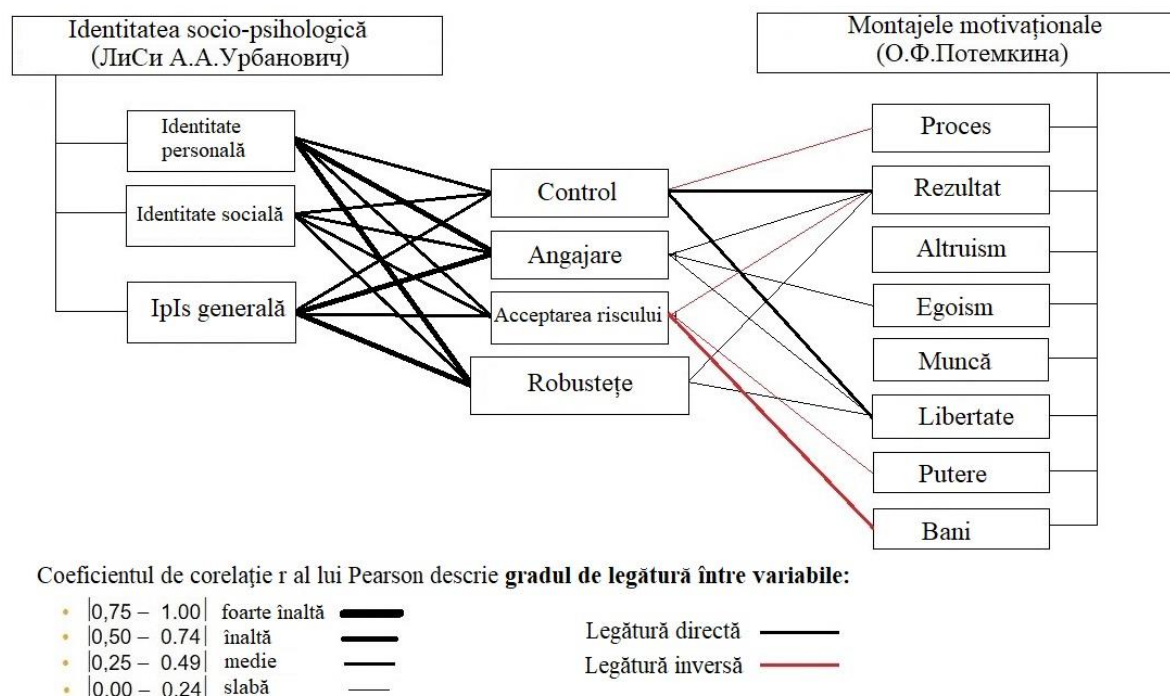


Figura. 7. Imaginea integrală a relației dintre reziliență și variabilele psihosociale

S-a identificat o puternică corelație pentru toate scalele incluse în cercetare. Astfel, evidențiem o corelație maximă între nivelul de robustețe și formarea identității

psihosociale a personalității: $r=0,60$; $p<0,001$. Identitatea este starea actuală, experiența actuală a integrității Eului la un anumit moment al vieții [27].

Ca urmare a identificării particularităților de manifestare a robusteții și identității psihosociale, am constatat că:

1) subiecții cu un nivel înalt de robustețe sunt cei care au tipul de percepție a venitului „bani ca stimulent”, iar cei cu un nivel scăzut de robustețe au tipul de percepție a „banilor ca lucru principal”;

2) formarea identității psihosociale la subiecții cu tipul de percepție a venitului „banii ca stimulent” și „banii nu sunt principalul lucru” se manifestă în mod similar la un nivel mai înalt decât la subiecții cu tipul de percepție a venitului „banii ca lucrul principal”.

Menționăm faptul conform căruia cu cât controlul este mai ridicat, cu atât montajul pentru „rezultat” ($r=0,37$; $p<0,01$) și „libertate” ($r=0,29$; $p<0,01$) este mai pronunțată și mai puțin pronunțat pentru „proces” ($r=-0,16$; $p<0,05$). Valorile obținute pentru componenta acceptarea riscului indică o relație negativă cu montajele precum „puterea” ($r=-0,19$; $p<0,01$) și „banii” ($r=-0,31$; $p<0,01$), fapt care ne permite să afirmăm că persoanele care sunt concentrat atât pe „bani” cât și pe „putere” nu preferă să-și asume riscuri.

Spre deosebire de procesul de formare a identității personale, în procesul de formare a identității sociale subiectul acționează adesea în detrimentul său, fie că vorbim de activitatea cotidiană sau profesională, el manifestă preocupare dezinteresată față de ceilalți pentru binele comun. Analizând rezultatele obținute evidențiem o corelație cu sens pozitiv între „identitate socială” și „altruism” ($r=0,43$; $p<0,01$) și o legătură invers proporțională cu scala „egoism” ($r=-0,39$ la $p<0,01$).

Rezultatele obținute indică faptul că, pentru a menține o identitate pozitivă și imaginea „Eului” nu este primordial echilibrul dintre venituri, statutul, semnificația și satisfacția morală de la muncă, precum și un stil de viață sănătos, spre deosebire de variabile cum ar fi, de exemplu, cunoașterea de sine, a abilităților personale, capacitatea de a conștientiza și regla propriile sentimente și emoții ($r=0,38$; $p<0,01$). Pe baza rezumatului datelor cercetării, am întocmit un tabel comparativ al analizei tipurilor de percepție a veniturilor (vezi Tabelul 1).

Tabelul 1. Analiza comparativă a tipurilor de percepție a veniturilor

Criteriul de analiză		Tipul de percepție a banilor		
(+) rezultate mai sus de mediu (0) rezultate medii (-) rezultate mai jos de mediu		„Banii ca stimulent”	„Banii nu sunt principalul lucru”	„Banii ca valoare principală”
Robustețea	Angajarea	+	-	0
	Controlul	-	+	0
	Acceptarea riscului	+	0	-
	Rezultatul total al robusteții	+	0	-
Montaje psihosociale	Proces	0	+	-
	Rezultat	-	0	+
	Altruism	0	+	-
	Egoism	0	-	+

	Munca	+	0	-
	Libertatea	0	-	+
	Puterea	0	-	+
	Banii	0	-	+
Identitatea personală și socială	Identitatea personală	+	0	-
	Identitatea socială	0	+	-
	Nivelul general de formare	0	+	-

Studiile realizate afirmă că genul, vârsta, mediul social, statutul economic, caracteristicile personale etc., se numără printre factorii care influențează atitudinea față de bani și „comportamentul financiar”. Subiecții cu tipul de percepție a venitului „bani ca valoare principală” se caracterizează prin scoruri ridicate la scalele egoism, putere, bani, libertate și rezultat, în contrast cu celelalte două tipuri de percepție a venitului. Cele mai înalte valori au fost înregistrate pentru scala „material”.

Subiecții cu tipul de percepție a venitului „bani nu sunt principalul lucru” au obținut cele mai înalte valori la scala „altruism” și „proces”, la ei fiind dominante scalele de identitate socială: „familie”, „persoanele din jur”, „viitor”, „societate”. În cazul tipului de percepție a venitului „bani ca stimulent”, se poate observa că cele mai înalte scoruri medii au fost înregistrate la scalele muncă, pace interioară și sănătate.

Astfel, identitatea socială este un fenomen de identificare personală care reflectă relația dintre mediul societății în care personalitatea există și structura identității acesteia. Pornind de la acest fapt, putem afirma că identitatea socială este legată de adaptarea socială a unei persoane în societate. Prin urmare, procesul de formare a identității sociale presupune corelarea stilului de viață și a stilului de interacțiune socială al individului cu stilul de viață dominant și natura interacțiunii acceptate în societate. Individul are nevoia de a avea succes în diverse activități, mai ales atunci când rezultatele acestei activități sunt percepute și evaluate de către alte persoane. De asemenea, oamenii percep în mod diferit conceptul de „venit”. Acest fapt depinde de o serie de variabile: culturale, economice, sociale și psihologice. Rezultatele obținute indică asupra faptului potrivit căruia determinanții psihologici ai procesului de formare a identității sunt robustețea și montajele psihosociale. În acest context, aparent, rolul principal în procesul de formare a identității economice revine unor factori de natură materială. Pe lângă faptul că bunurile materiale au un anumit scop comercial, ele formează la rândul lor și un sistem destul de complex de simboluri sociale și psihologice care conțin informații despre proprietari: componentele lor interne și externe.

În Capitolul 3, *Particularitățile consilierii psihologice în situația problemelor de identitate psihosocială, robustețe și percepție a venitului*, este prezentată baza metodologică a experimentului formativ, al cărui scop este creșterea nivelului de robustețe și consolidarea identității psihosociale a personalității la subiecții cu probleme de percepere a veniturilor.

Ipoteza, pentru acest compartiment al cercetării noastre, este presupunerea că *intervențiile psihologice special organizate pot să influențeze pozitiv asupra creșterii robusteței favorizând consolidarea formării identității psihosociale a personalității*. În experimentul formativ au fost incluse 14 persoane, drept urmare s-au creat două

grupuri (experimental și control). La finele ședințelor de consiliere, ambelor grupuri le-au fost readministrate instrumentele de evaluare în vederea identificării modificărilor intervenite după participarea la programul formativ.

Este important de menționat că în urma intervenției psihologice realizate în ceea ce privește robustețea și identitatea psihosocială este posibilă și schimbarea atitudinii față de problema „inegalității veniturilor” și față de venituri în general. De exemplu, o persoană care este nemulțumită de venitul său financiar (din cauza diverselor tipuri de factori) poate blama toate persoanele din jur pentru eșecurile sale, fără a face nimic în acest sens. O astfel de iresponsabilitate și nepregătire pentru a-și asuma riscul schimbării pot fi un indicator al robusteții reduse și al maturității insuficiente a individului. Persoana care se află în proces de căutare, devenire sau schimbare rapidă a identității sale psihosociale poate avea păreri inadecvate despre venitul real al oamenilor din sfera sa profesională, în urma cărora procesul de adaptare psihosocială este perturbat. În procesul intervenției psihologice special organizate care vizează creșterea robusteții persoanelor, precum și formarea identității psihosociale și conștientizarea esenței problemei, subiectul își reevaluează atitudinea față de problema financiară, față de veniturile sale, în special, și față de problema „inegalității veniturilor” în general. Rezultatele studiului indică faptul că diferențele atestate la subiecții din grupul de control și experimental „înainte” și „după” experiment sunt semnificative - robustețe ($t=2,57$; $p=0,025$) și autonomia identității ($t=2,45$; $p=0,029$). În acest caz, putem afirma veridicitatea metodelor de psihoterapie utilizate și eficiența întâlnirilor psihologice de scurtă durată desfășurate. Cu toate acestea, menționăm că nu am verificat natura pe termen lung a acestor modificări.

Pe parcursul realizării studiului, am atras atenția asupra unui larg spectru de particularități ale percepției de sine a subiecților, inclusiv ale percepției veniturilor. De-a lungul vieții persoana se confruntă cu situații de incertitudine și nevoia de a alege. Pentru a depăși incertitudinea, persoana recurge conștient sau inconștient la diverse strategii de luare a deciziilor pentru a se convinge de corectitudinea alternativei alese. Inițial, persoana percepe și evaluează o problemă sau o situație, apoi alternativele existente și face o alegere. Am generalizat această experiență într-un model teoretic al etapelor de dezvoltare și de complicare a percepției atât a unei probleme separate, cât și a imaginii de ansamblu a ceea ce se întâmplă.

1. Persoana percepe într-o anumită situație proiecția propriilor gândurilor sau iluzii.

2. Persoana vede doar latura externă a ceea ce se întâmplă (comportamentul extern al unei persoane sau situația limitată într-un anumit moment).

3. Persoana este conștientă de ceea ce îi este ascuns și de ceea ce este implicit (de exemplu, înțelegerea motivelor și intențiilor altor persoane sau a cauzelor și consecințelor situațiilor existente).

4. Percepția unei persoane sau a unei situații este mai complexă, ținând cont de context (viziunea persoanei în diverse interacțiuni sociale, personale, cu lumea înconjurătoare), prin urmare, se formează integritatea „persoană/context”.

5. Percepția transpersonalului, iraționalului, transcendentalului.

Cercetătorii și practicienii din domeniul psihologiei atrag atenția asupra faptului că dificultatea de a răspunde și lipsa procesării intelectuale a evenimentelor de viață pot duce la nevroză. Acest lucru se realizează cu o incidență mai mare în cazurile în care aspectele subiective și afective prevalează asupra aspectelor obiective și logice.

Generalizând rezultatele obținute în urma consilierii psihologice a subiecților cu probleme de robustețe și identitate psihosocială, care pot cauza și probleme financiare, putem afirma că aceste variabile se supun corecției psihologice la diferite etape de vârstă, atât la tinerețe, cât și la maturitate. Datele obținute sunt în concordanță cu opiniile cercetărilor atestate în literatura de specialitate [31], [34].

În concluzie, menționăm că problema diverselor experiențe neplăcute survenită din percepția „inegalității veniturilor” este un caz special care rareori necesită asistență psihologică independentă. În urma realizării intervențiilor psihologice pentru creșterea robusteței și a identității psihosociale, persoana este capabilă să reevalueze diverse domenii ale vieții sale, inclusiv să accepte ceea ce nu poate schimba și să-și asume responsabilitatea pentru acele schimbări care sunt posibile. Altfel spus, robustețea înaltă și identitatea psihosocială formată permit persoanei nu numai să perceapă și să răspundă în mod adecvat la inegalitatea veniturilor extrem de mari, dar contribuie și la depășirea diferitelor dificultăți ale vieții.

În opinia noastră, studiul este interesant nu numai din punctul de vedere al analizei psihologice a fenomenelor specifice și factorilor predispozanți ai percepției veniturilor în general, ci și a atitudinii față de problema „inegalității veniturilor”, în special. El poate și trebuie luat în considerare într-un context mai larg - formarea și dezvoltarea relațiilor sociale, economice, politice, etice în Republica Moldova, deci, potențialul spiritual al poporului nostru.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Analiza teoretică și empirică a datelor obținute indică faptul că există diferite tipuri de percepție a venitului: a) banii ca stimulent; b) banii nu sunt principalul lucru; c) banii ca valoare principală. Rezultatele studiului demonstrează că formarea caracteristicilor psihologice ale percepției și atitudinii față de bani poate fi influențată atât de factori externi, cât și interni. Aceasta este legată de organizarea propriilor activități și a stilului de viață prin asimilarea normelor și abilităților sociale, a modelelor de comportament optime, a dezvoltării unor strategii eficiente de gândire, a modalităților adecvate de a face față stresului și a stilului individual de activitate.

2. Persoanele cu diferite tipuri de percepție a veniturilor diferă în funcție de nivelul robusteței și formarea identității psihosociale. Robustețea și formarea identității psihosociale se pot manifesta la nivel înalt indiferent de nivelul venitului real, și anume atunci când „nevoile de bază” ale persoanei sunt satisfăcute și ea consideră că se află la locul său la momentul potrivit.

3. Rezultatele experimentului constatativ evidențiază că există o relație între nivelul de robustețe și formarea identității psihosociale a personalității. Astfel, nivelului de robustețe corelează pozitiv cu nivelul de formare a identității psihosociale a personalității. Persoana cu un nivel înalt al robusteței este ancorată în realitate, mulțumită de trecutul și prezentul său, își asumă responsabilitatea pentru viața sa, dă dovadă de flexibilitate în comportament și se comportă adecvat în situațiile cu un grad înalt de incertitudine. Identitatea psihosocială a unei persoane reprezintă într-o oarecare măsură imaginea „Eului”, integritatea personalității. În confruntarea cu problemele vieții, fiecare decizie luată cu privire la sine și viața personală, inclusiv banii, va aduce o anumită contribuție la formarea structurii identitare ca element al acesteia.

4. Subiecții cu tipul de percepție a venitului „bani ca valoare principală” se caracterizează prin scoruri ridicate la scalele egoism, putere, bani, libertate și rezultat,

În contrast cu celelalte două tipuri de percepție a venitului. Cei mai înalte valori au fost înregistrate pentru scala „material”. Subiecții cu tipul de percepție a venitului „banii nu sunt principalul lucru” au obținut cele mai înalte valori la scala „altruism” și „proces”, la ei fiind dominante scalele de identitate socială: „familie”, „persoanele din jur”, „viitor”, „societate”. În cazul tipului de percepție a venitului „bani ca stimulent”, cele mai înalte scoruri medii au fost înregistrate la scalele muncă, pace interioară și sănătate.

5. Rezultatele obținute indică diferențe de gen, vârstă și profesionale în funcție tipurile de percepție a venitului. Subiecții de gen masculin percep în mod preponderent banii „ca un stimulent”, în timp ce subiecților de gen feminin le este caracteristic tipul de percepție „banii nu ca principalul lucru”. Persoanele angajate se raportează preponderent la bani „ca un stimulent”, în timp ce șomerii sunt caracterizați de percepția banilor ca fiind o valoare „nu principală”.

6. Crizele de identitate a personalității nu pot fi soluționate prin deținerea unui nivel înalt de venit material. Schimbările eficiente la nivelul robusteții și identității psihosociale pot contribui la schimbarea atitudinilor față de percepția veniturilor. Percepția unui individ asupra venitului este un proces subiectiv și adesea o astfel de comparație are loc cu grupul de referință, în special cu rudele, cunoștințele și colegii de muncă. Percepția subiectivă a veniturilor poate influența gândurile și acțiunile persoanei, indiferent de situația obiectivă.

7. Prin consilierea psihologică, în special, prin utilizarea tehnicilor de psihoterapie cognitivă și narativă, a metodei cardurilor asociative metaforice și analizei poveștilor terapeutice în lucru cu persoanele ce prezintă probleme de percepție a banilor și a inegalității veniturilor, este posibilă creșterea robusteții și consolidarea identității psihosociale.

În baza rezultatelor studiului și a concluziilor formulate, au fost elaborate o serie de **recomandări** practice care să contribuie la creșterea robusteții și la consolidarea identității psihosociale a personalității:

1. Crearea unei poziții conștiente active pentru a explora propriile convingeri și a identifica gândurile automate, cauzele, consecințele acestora și alegerea conștientă a poziției, în cadrul consilierii psihologice individuale sau de grup, grupuri de interes, seminare.

2. Crearea motivației persoanei de a-și schimba atitudinea, prin deschiderea către o nouă experiență. Dezvoltarea abilităților de interacțiune socială, căutarea suportului social, prin includerea în orice grup de interes social.

3. Utilizarea tehnicilor de consiliere din cadrul programului, drept una dintre modalitățile de schimbare a nivelului de robustețe și identității psihosociale a personalității, acestea fiind: identificarea situațiilor problematice, tehnicile proiective, tehnicile de desen și cardurile asociative metaforice OH pentru exprimarea unei probleme, analizarea unei probleme și oferirea de feedback, reformularea, crearea pașilor de schimbare, definirea criteriilor de evaluare a schimbărilor, dezvoltarea competențelor de comunicare și căutarea suportului social etc.

4. Materialul empiric obținut poate fi inclus în conținutul disciplinelor academice universitare și școlare în vederea formării identității psihosociale și a capacității de a face față situațiilor dificile de viață.

5. Materialul analizat și rezultatele obținute ce vizează robustețea și identitatea psihosocială a personalității pot fi utilizate și luate în considerare la elaborarea sau extinderea recomandărilor metodologice pentru adolescenți, în cadrul programelor și

cursurilor de orientare în carieră pentru adolescenți cu scopul de a optimiza cultura educației economice a tinerilor moderni în general, și formarea unei atitudini mai adecvate referitor la percepția veniturilor, în special.

Vedem **perspective pentru cercetări ulterioare** cu privire la particularitățile robusteții, identității psihosociale și tipurilor de percepție a veniturilor într-o analiză mai amplă a problemei percepției veniturilor prin concepte științifice care nu au fost abordate de către noi ale: psihologiei (de exemplu, psihologia organizațională, psihologia muncii), psihoterapiei (abordări ale rezolvării conflictelor legate de această problemă), sociologiei (sociologia banilor, sociologia muncii, sociologia reclamei, sociologia managementului, sociologia economică), managementului, filosofiei (axiologie), economiei (economia comportamentală). De asemenea, căutarea altor determinanți psihologici semnificativi, care fiind influențați, vor contribui la corecția percepției și experienței problemelor abordate. De exemplu, una dintre cele mai evidente, este legătura cu imaginea Sinelui, imaginea lumii, stima de sine, strategiile de coping, distorsiunile cognitive. Inclusiv căutarea unor metode psihologice alternative de consiliere și psihocorecție din diverse școli psihologice și o comparație a eficacității acestora în depășirea problemelor de robustețe, formarea identității psihosociale și percepția veniturilor.

BIBLIOGRAFIE

1. ANȚIBOR, L., DONCENCO, I. Некоторые аспекты психологической работы с жизнестойкостью и социально-психологической идентичностью у лиц с проблемами восприятия доходов. În: *Psihologia aplicativă din perspectiva abordărilor societății contemporane*: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 3 decembrie 2021, Chișinău / comitetul științific: Vladimir Guțu et al. comitetul de organizare: Angela Potâng et. al. Chișinău : S. n., 2021 (Primex-Com SRL). p. 164-173. ISBN 978-9975-159-01-2.
2. BUNESCU-CHILIMCIUC, R. Perspective teoretice despre identitatea socială. În: *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane. Ediția a VII-a*, 8-9 decembrie, 2016, Chișinău. "Print-Caro" SRL pp. 286-290. ISBN 978-9975-108-27-0
3. DANII, T. *Calitatea vieții populației Republicii Moldova în perioada de tranziție: Probleme și tendințe sociale*. Teză (22.00.04). Chișinău, 2004.
4. OCERETNÎI, A. Identitate personală și identitate socială: principii de operaționalizare. În: *Materialele Conferinței Internaționale: "Filosofia, sociologia, politica și tânăra generație"*, 8-9 octombrie, 2003. Chișinău. pp. 304-309. ISBN 9975-70-337-2
5. SÎRBU, A., POTÂNG, A., TULBURE, T. Considerente psihosociale privind calitatea vieții. În: *Studia Universitatis*. 2012, nr. 5, pp. 119-124. ISSN 1857-2103
6. TURCHINĂ, T., PLATON, C., BOLEA, Z. Starea subiectivă de bine – semnificații și implicații. În: *Studia Universitatis (Seria Științe ale Educației)*. 2012, nr. 5(55), pp. 115-118. ISSN 1857-2103
7. АНТОНОВА, Н.В. Проблема личностной идентичности в интерпретации современного психоанализа, интеракционизма и когнитивной психологии. В: *Вопросы психологии*, 1996, № 1, сс. 132-134. ISSN 0042-8841
8. АНЦИБОР, Л., ДОНЧЕНКО, И. Результаты исследования особенностей типов восприятия доходов. In: *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования: сб. ст. по материалам XXXIV Международной научно-практической конференции «Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования»*. – № 4(34). Часть 1. – М., Изд. «Интернаука», 2020.
9. АНЦИБОР, Л., ДОНЧЕНКО, И. Психологическая модель восприятия доходов. *Institutul de Științe ale Educației. Conferința Științifică Națională „Cercetarea în psihologie și științe ale educației: provocări, perspective” (în memoriam prof. Nicolae BUCUN)* ISBN 978-9975-56-934-7
10. АНЦИБОР Л., ДОНЧЕНКО, И. Идентичность и восприятие неравенства доходов пользователями интернета. In: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației: Pedagogie. Psihologie. Revistă științifică*. 2018, nr. 5 (115), pp.204-211. ISSN 1857-2103.
11. ВАЛЕВСКИ, О.Я. *Психология Новой Эры*: Книга 1. В: Серия «Синтез Эпохи Водолея». Одесса: Студия «Негоциант», 2005. 336 с. ISBN 966-691-151-5
12. ВЫГОТСКИЙ, Л. С. *Собрание сочинений: В 6-ти т., том 3. Проблемы развития психики*. Под ред. А. М. Матюшкина. Москва: Педагогика, 1983. 368 с.
13. ДЖЕЙМС, У. *Психология личности: тексты*. Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузырей. Москва: Изд-во МГУ, 1982. 288 с.
14. ДОНЧЕНКО, И., АНЦИБОР, Л. Особенности жизнестойкости, эмоционального интеллекта и поисковой активности как факторов совладающего поведения. In: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației: Pedagogie. Psihologie. Revistă științifică*. 2018, nr. 9 (119), pp.5-9. ISSN 1857-2103.
15. ДОНЧЕНКО, И. Неравенство доходов: избыточное и нормальное (Взгляд на проблему). In: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe sociale*. 9-10 noiembrie 2017. Chisinau, Republica Moldova: CEP USM, 2017, pp. 249-253. ISBN 978-9975-71-926-1
16. ДОНЧЕНКО, И.А. Идентичность личности и восприятие неравенства доходов. In: *Проблемы современной науки и образования* 2018. № 7 (127) сс. 114-119. ISSN 2304–2338 (печатная версия). ISSN 2413–4635 (электронная версия). DOI: 10.20861/2304-2338-2018-127-004

17. **ДОНЧЕНКО, И.А.** Результаты исследования жизнестойкости и сформированности социально-психологической идентичности личности в зависимости от типов восприятия доходов. In: *Современная психология и педагогика: проблемы и решения: сб. ст. по матер. XXIII междунар. науч.-практ. конф.* № 6(22). Новосибирск: СибАК, 2019. С. 78-89.
18. ЕЛИЗАРОВ, А.Н. *Основы индивидуального и семейного психологического консультирования: Учебное пособие.* Москва: «Ось-89», 2003. 336 с. ISBN 5-86894-714-2
19. ЖУРАВЛЕВ, А.Л. Неравенство доходов: социально-психологические последствия. In: *Психологическая газета: Мы и Мир* (№5[201]2013).
20. ИЛЬИН, Е.П. Пол и гендер. С-Пб.: Питер, 2010. 688с. ISBN: 978-5-49807-453-5
21. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А., РАССКАЗОВА, Е.И. *Тест жизнестойкости. Методическое руководство по новой методике психологической диагностики личности с широкой областью применения.* Москва: Смысл, 2006.
22. МЕЛЬНИК, С.Н., *Психология личности.* Владивосток: ТИДОТ ДВГУ, 2004, 96 с.
23. МИКЛЯЕВА, А.В., РУМЯНЦЕВА, П.В. *Социальная идентичность личности: содержание, структура, механизмы формирования: Монография.* СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. С. 8-47.
24. НАЛИВАЙКО, Т.В. *Исследование жизнестойкости и ее связей со свойствами личности:* Дис. -канд. психол. наук: 19.00.05 Челябинск, 2006. 175 с.
25. РАЙГОРОДСКИЙ, Д.Я. Методика диагностики социально-психологических установок личности в мотивационно-потребностной сфере О.Ф. Потемкиной. В: *Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие.* Самара, 2001, сс. 641-648.
26. СОЛНЦЕВА, Н.В. Феномен выученной беспомощности: причины формирования и пути преодоления. В: *Материалы научно-практической заочной конференции «Интегративный подход к психологии человека и социальному взаимодействию людей».* Санкт-Петербург: Издательство НИИРРР, 2011, сс. 174-180.
27. ТОЛСТАЯ, С.В. Психологический пол в формировании личностной и социальной идентичности в молодости. В: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2018, nr. 5(115). Seria "Științe ale educației". ISSN 1857-2103, ISSN online 2345-1025, pp.179-185
28. УРБАНОВИЧ, А.А. *Психология кризисов социальной идентичности личности.* Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2005. 228 с.
29. ФОМИНОВА А.Н. *Жизнестойкость личности.* Монография. Москва: Прометей, 2012. 152 с. ISBN 978-5-4263-0110-8
30. ФРОММ, Э. *Анатомия человеческой деструктивности.* Пер. с англ. Э.М. Телятникова, Т.В. Панфилова. Москва: АСТ, 2004. 635 с. ISBN 5-17-023209-8
31. ЭРИКСОН, Э. *Идентичность: юность и кризис.* Москва: «Прогресс», 2006. 352 с. ISBN 5-89349-860-7
32. **DONCENCO, I.** A literature review on the psychological, social and economic aspects of income inequality. *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics – JIPED*, Vol. 21, No. 2/ 2017, p.117-126 ISSN: 2247-4579 / E-ISSN: 2392-7127
33. **DONCENCO, I.** Summary of research results on psychological peculiarities in various types of income perception. *Univers pedagogic: Revista științifică de pedagogie și psihologie.* 2022, Nr 4(76). ISSN 1811-5470
34. MADDI, S.R. *Hardiness: An operationalisation of existential courage.* In: *Journal of Humanistic Psychology*, 2004, Vol. 44, n. 3, pp. 279-298. DOI 10.1177/0022167804266101
35. TAJFEL, H. *Social identity and intergroup relations.* Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2010. ISBN 978-0-521-15365-2

ADNOTARE

Doncenco Igor. Particularitățile robusteței și identității psihosociale la persoane cu diverse tipuri de percepție a veniturilor. Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2022

Structura tezei. Lucrarea constă din adnotare în limbile română, engleză și rusă, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia lucrărilor științifice (190 titluri), 8 anexe, 24 figuri și 32 tabele. Teza are 145 de pagini. Rezultatele cercetării au fost publicate în 10 articole științifice.

Cuvinte-cheie: robustețe, identitate psihosocială, identitate a personalității, sfera motivației, tipul de percepție a veniturilor.

Domeniul de cercetare: 511.01 – Psihologie Generală.

Scopul cercetării constă în studierea particularităților de manifestare a robusteței, identității psihosociale a personalității și relația lor cu tipurile de percepție a veniturilor.

Obiectivele cercetării: analiza aspectelor teoretice din literatura de specialitate cu referire la robustețe, identitatea psihosocială a personalității și percepția veniturilor; identificarea și descrierea diverselor tipuri de percepție a veniturilor; analiza comparativă a relațiilor identificate dintre robustețe și identitatea psihosocială la persoanele cu diferite tipuri de percepție a veniturilor; elaborarea recomandărilor pentru creșterea robusteței, consolidarea și reevaluarea identității personalității în cadrul consilierii psihologice.

Noutatea și originalitatea științifică. Studiul realizat reprezintă o cercetare complexă a particularităților de manifestare a robusteței, a identității psihosociale a personalității și relația lor cu tipurile de percepție a veniturilor. A fost elaborat un model și au fost dezvoltate metode de studiere a problemei percepției veniturilor, fiind analizați factori de influență asupra procesului de percepere a veniturilor precum identitatea psihosocială a personalității și robustețea. Different types of income perception have been identified and described. A fost elaborat un program de consiliere psihologică care cuprinde tehnici și recomandări pentru optimizarea capacităților de conștientizare a propriei identități, creșterea robusteței, și ca urmare, formarea unei atitudini mai adecvate față de problema „banilor” și percepția veniturilor.

Problema științifică importantă soluționată în cadrul cercetării constă în stabilirea particularităților de manifestare și a relațiilor dintre robustețe și identitatea psihosocială a personalității la persoanele cu diferite tipuri de percepție a veniturilor în funcție de vârstă, gen și statut profesional, precum și crearea unui program consultativ pentru creșterea robusteței, consolidarea și reevaluarea identității.

Semnificația teoretică a cercetării. Rezultatele cercetării și concluziile teoretice completează viziunile teoretice cu privire la robustețe, identitatea psihosocială și tipurile de percepție a veniturilor. Au fost analizate teoriile psihologice asupra robusteței și identității în contextul percepției veniturilor. A fost identificată și interpretată relația dintre identitatea psihosocială, robustețe și tipurile de percepție a veniturilor. Au fost elaborate modelele teoretice ale percepției inegalității veniturilor, conceptul general al raportului robusteței, identității psihosociale, și tipurilor de percepție a veniturilor în „structura imaginii Eului”. Au fost evidențiate și descrise trei tipuri de percepție a veniturilor și a fost prezentat modelul teoretic al complexității acestora. A fost elaborat chestionarul și interviul de cercetare, au fost selectate metodele de analiză a predictorilor psihologici ai percepției veniturilor.

Valoarea aplicativă rezidă în elaborarea recomandărilor și utilizarea rezultatelor studiului de către psihologi în activitatea de consiliere individuală a clienților cu probleme ce reflectă robustețea și identitatea psihosocială. Materialul empiric obținut poate fi inclus în conținutul disciplinelor academice universitare și școlare în vederea formării identității psihosociale, a capacității de a face față situațiilor dificile de viață și a culturii economice a tinerilor contemporani.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute au fost discutate și aprobate în cadrul Departamentului Psihologie al Universității de Stat din Moldova, în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale.

АННОТАЦИЯ

Донченко Игорь. Особенности жизнестойкости и социально-психологической идентичности личности при разных типах восприятия доходов. Диссертация на соискание ученой степени доктора психологии. Кишинэу, 2022

Структура работы: Работа состоит из аннотации на румынском, английском и русском языках, введения, трех глав, выводов и рекомендаций, библиографии (190 источников) и приложений (8), содержит 24 рисунка, 32 таблицы. Результаты исследования представлены на 145 страницах и отражены в 10 научных публикациях.

Ключевые слова: жизнестойкость, социально-психологическая идентичность, идентичность личности, мотивационно-потребностная сфера, тип восприятия доходов.

Область исследования: 511.01 – Общая психология.

Цель исследования состоит в изучении особенностей жизнестойкости, социально-психологической идентичности личности и их взаимосвязи с типами восприятия доходов.

Объект исследования: жизнестойкость, социально-психологическая идентичность личности и типы восприятия доходов.

Задачи исследования: изучить и обобщить исследования по теме жизнестойкости, социально-психологической идентичности и восприятия доходов; выделить и описать различные типы восприятия доходов; провести сравнительный анализ выявленных взаимосвязей жизнестойкости, социально-психологической идентичности у людей с разным типом восприятия доходов; разработать рекомендации для повышения жизнестойкости, укрепления идентичности личности в психологической консультационной практике.

Новизна и оригинальность исследования. Выполненная работа представляет комплексное исследование установленных особенностей жизнестойкости, социально-психологической идентичности личности и их взаимосвязи с типами восприятия доходов. Сформулирована модель и разработаны методы изучения проблемы восприятия доходов, проанализированы такие факторы влияния на процесс восприятия доходов, как социально-психологическая идентичность и жизнестойкость личности. Выделены и описаны различные типы восприятия доходов. Предложена психологическая консультативная программа, содержащая приемы и рекомендации по улучшению осознания своей идентичности, укреплению жизнестойкости и как следствие – формированию более адекватного отношения к восприятию доходов.

Решенная значимая научная проблема состоит в установлении особенностей и взаимосвязей жизнестойкости и социально-психологической идентичности личности при разных типах восприятия доходов в зависимости от возраста, пола и трудоустроенности, а также в создании консультативной программы повышения жизнестойкости, укрепления и переосмысления идентичности.

Теоретическая значимость. Материалы исследования и теоретические выводы диссертации дополняют научные представления о жизнестойкости, социально-психологической идентичности и типах восприятия доходов. Проанализированы психологические теории жизнестойкости и идентичности в контексте восприятия доходов. Обнаружены и проинтерпретированы корреляции между социально-психологической идентичностью, жизнестойкостью и типами восприятия доходов. Составлены теоретические модели восприятия неравенства доходов, сформулирована общая концепция соотношения жизнестойкости, социально-психологической идентичности и типов восприятия доходов в «структуре образа Я», выделены и описаны три типа восприятия доходов, а также теоретическая модель этапов усложнения восприятия. Составлена анкета, исследовательское интервью и подобраны методики для анализа изучаемой проблемы.

Практическая значимость состоит в составлении рекомендаций и использовании результатов исследования для психологической работы в практике индивидуального консультирования клиентов с проблемами жизнестойкости и социально-психологической идентичности. Полученный эмпирический материал может быть включен в содержание программ учебных дисциплин вузов и школьных учебных курсов для совладания с трудными жизненными ситуациями, формирования социально-психологической идентичности и экономической культуры современной молодежи.

Внедрение научных результатов. Теоретические и экспериментальные результаты исследования докладывались и обсуждались на методических семинарах Департамента Психологии Молдавского государственного университета и на международных научных конференциях.

ANNOTATION

Doncenco Igor. Peculiarities of hardiness and psychosocial identity of personality in various types of income perception. The dissertation for the degree of Doctor of Psychology. Chisinau 2022

Structure of dissertation: The thesis contains an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography (190 titles), 8 appendixes, 24 figures and 32 tables. The volume of the thesis is 145 pages. The results of the research are published in 10 scientific articles.

Key words: hardiness, psychosocial identity, identity of personality, field of motivation and needs, income perception types.

Area of study: 511.01 – General Psychology.

The main **purpose** of this thesis is to study the peculiarities of hardiness, psychosocial identity of the personality and their relationship with the types of income perception.

The main objectives of the current research: to analyze the theoretical aspects of the literature with reference to hardiness, psychosocial identity of personality and income perception; to identify and describe the various types of income perception; to make a comparative analysis of the identified relationships between hardiness and psychosocial identity in people with different types of income perception; to develop recommendations for increasing hardiness, strengthening and rethinking the identity of the individual in psychological counseling practice.

Scientific novelty and originality: The study is a complex research of the particularities of hardiness, psychosocial identity of the personality and their relationship with the types of income perception. A model was developed and methods were developed to study the problem of income perception, being analyzed factors influencing the income perception process such as psychosocial identity of personality and hardiness. Different types of income perception have been identified and described. A psychological counselling program has been developed that includes techniques and recommendations for optimizing self-awareness, increasing hardiness, and as a result, forming a more appropriate attitude toward the issue of "money" and income perception.

The important scientific problem solved through this research consists in establishing the particularities of manifestation and the relationship between hardiness and psychosocial identity of the personality in people with different types of income perception according to age, gender and professional status, as well as creating an advisory program to increase hardiness, strengthen and redefine identity.

The theoretical significance of research. The research results and theoretical conclusions complete the theoretical views on hardiness, psychosocial identity and types of income perception. Psychological theories on hardiness and identity were analyzed in the context of income perception. The relationship between psycho-social identity, hardiness and types of income perception was identified and interpreted. Theoretical models of the perception of income inequality, the general concept of the ratio of hardiness, psychosocial identity, and the types of income perception in the "structure of the image of the Ego" were elaborated. Three types of income perception were highlighted and described and the theoretical model of their complexity was presented. The questionnaire and the research interview were elaborated, the methods of analysis of the psychological predictors of the income perception were selected.

The applicative value of the thesis resides in developing recommendations and using the results of the study for psychological work in the practice of individual counseling of individual with problems of hardiness and psychosocial identity. The empirical material obtained can be included in the content of the curricula of academic disciplines of universities and school courses for the formation of a psychosocial identity, coping with difficult life situations and the economic culture of today's youth.

Implementation of the scientific results. The obtained results were discussed and approved within the Department of Psychology of the State University of Moldova, within the national and international scientific conferences.

DONCENCO IGOR

**PARTICULARITĂȚILE ROBUSTEȚEI ȘI IDENTITĂȚII
PSIHOSOCIALE LA PERSOANE CU DIVERSE TIPURI DE
PERCEPȚIE A VENITURILOR**

Specialitatea 511.01- Psihologie generală

Rezumatul tezei de doctor în psihologie

Aprobat spre tipar: 16.11.2022
1/16 Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84
Tiraj 20 ex.
Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova Str. Alexei Mateevici,
60, Chișinău, MD-2009